

Adler, Mortimer

مورتیمر آدلر، استاد فیلسوف و نظریه‌پرداز آموزشی در سال ۱۹۰۴ در شهر نیویورک متولد شد. او مدرسه را در سن ۱۴ سالگی به‌منظور نویسندگی در روزنامه‌ها رها و نخست برای پیشرفت در مهارت نویسندگی در دانشگاه کلمبیا ثبت نام کرد. به‌دلیل اینکه آزمون شنا را نگذرانده بود، هیچ‌گاه مدرک کارشناسی خود را دریافت نکرد، اما سرانجام مدرک دکترای خود را از دانشگاه کلمبیا دریافت کرد و در آنجا بود که نزد جان دیویی درس خواند. در نهایت آدلر، اعتقاد دیویی به پیشرفت و علم را مردود انگاشت و به‌جای آن، این استدلال را طرح کرد که باوجوداینکه، ممکن است شرایط انسان‌ها تغییر کند، مشکلات آنها بدون تغییر باقی می‌ماند پس برای تربیت باید به‌جای امور روزمره و علم، به پیشینیان و فلسفه نگریست.

بنابراین، جای تعجب نیست که به‌طورمعمول هرگاه سخن از مورتیمر آدلر به میان می‌آید، «آثار بزرگ» نیز تداعی می‌شود. آدلر معتقد بود که متون کلاسیک زیربنای آموزشی خوبی برای همهٔ مردم است. زیرا که «اندیشه‌های بزرگ» را منتقل می‌کنند. مطالعهٔ آثار بزرگ موجب تربیت اخلاقی و پرورش شهروندان مسئول می‌شود و زندگی مطلوب را بنیان می‌نهد. درحالی‌که، آدلر سه هدف اصلی تربیت را نخست آماده‌سازی برای امرار معاش؛ دوم آموختن شهروند خوب بودن برای جمهوری؛ سوم پیشه کردن زندگی اخلاقی خوب می‌داند، واضح است که دو مورد آخر را بر مورد نخست مقدم می‌پندارد، زیراکه منجر به سعادت انسان می‌شوند. ازآنجاکه آموختن شهروند خوب بودن و یادگیری چگونگی اداره زندگی اخلاقی خوب (و در واقع عمل به آن) از راه مطالعه متون کلاسیک قابل دستیابی هستند، این شیوه مطالعه

باید مقدم و فراگیر باشد. برنامه پایدیا که از لفظ یونانی پایدئو^۱ به معنی «بزرگ کردن کودک» برگرفته شده است بر پیشنهاد اصلاحات آموزشی مبتنی است که ارائه شده ازطرف آدلر و گروهی از دانشمندان، پرورشکاران و رهبران تجاری هم‌فکر با او عرضه شده است که هدف از آن ترویج قرائت و مطالعه و بررسی آثار بزرگ است. این برنامه بر اصول زیر مبتنی است:

- کلیه کودکان تربیت‌پذیر هستند؛
- تربیت فعالیتی مادام‌العمر است؛
- علت نخستین یادگیری فعالیت ذهنی کودک است که به کمک معلم صورت می‌گیرد؛
- انواع گوناگون آموزش و یادگیری ازجمله مربی‌گری و بحث‌های مفصل باید سخنرانی معلم را تقویت کنند؛
- آماده‌سازی برای امرار معاش، هدف اصلی آموزش نیست.

برنامه درسی بر مهارت‌های سه‌گانه خواندن، نوشتن و حساب‌کردن تکیه می‌کند. این پیشنهاد، پیشنهادی مردم‌سالارانه خودآگاهانه و مساوات‌طلبانه نیز بود. برابری فرصت‌های آموزشی^۲ در متون آدلر (۱۹۹۸)، به معنی «فرستادن کلیه کودکان به مدارس دولتی برای گذران شمار واحدی از ساعات، روزها و سال‌ها نیست». اگر کودکان به دو دسته مطیع^۳ و زیرک^۴ تقسیم شوند، که قرار باشد بخشی برای کار مشقت‌بار و بخشی برای اقتصاد و هدایت سیاسی انتخاب شوند، هر دو باید به کیفیت یکسانی از زندگی دست یابند. بنابراین، با درنظر گرفتن هدف مردم‌سالارانه، بنیان نظام مدارس دولتی سست می‌شود (ص. ۵).

با این بحث حول آموزش فراگیر آثار بزرگ، همراه شدن نام آدلر و برنامه پایدیا با رویکرد نخبه‌گرایی در آموزش به گونه‌ای طنزآلود است. سه دلیل آشکار برای اتهامات

1. paideo
2. equality of educational opportunity
3. sheep
4. goat

پی‌درپی نخبه‌گرایی وجود دارد: دلیل نخست این است که برنامه آموزشی آثار بزرگ، تنها در مؤسسات خصوصی مرفهی همانند دانشگاه کلمبیا، دانشگاه شیکاگو و استنفورد ریشه دوانده و رونق گرفته است که مورد آخر در اواخر دهه ۱۹۸۰ م برنامه آموزشی آثار بزرگ را برای ورودی‌ها حذف کرد اما همانند دانشگاه ییل («مطالعات هدایت شده»^۱) برنامه‌ای اختیاری (شهرت یافته تحت عنوان SLE مخفف «آموزش آزاد ساختار یافته»^۲) را تدارک دید. همچنین، این برنامه می‌تواند در دانش‌سراهای هنرهای آزاد مشهور و همان اندازه ثروتمند اجرا شود. استثناهایی که به‌طور مسلم این قاعده را تأیید می‌کنند، برنامه‌های (درجه) ممتاز در دانشگاه‌های دولتی همانند دانش‌سرای آنرز (دانش‌سرای مخصوص دانشجویان ممتاز) در دانشگاه هاستون هستند که نیازمند برنامه آموزشی شبیه به پایدیا برای کلیه رشته‌ها هستند. دومین علت بدگمانی نسبت به نخبه‌گرایی از مجموعه عقاید پوپولیستی^۳ و کاربردی راجع به اهداف فنی و حرفه‌ای آموزش نشئت می‌گیرند که برخی از پیچیده‌ترین‌های آنها از دشمن قدیمی آدلر، جان دیویی سرچشمه می‌گیرند. آدلر با طرح این موضوع که مردم یونان باستان تربیت حرفه‌ای را همانند تربیت برده‌ها می‌دانستند، پذیرای چنین انتقاداتی نشد که همسو با تربیت شغلی و حرفه‌ای بودند. از نظر آدلر قدما، که همواره مرجع امور تربیتی او به‌شمار می‌آمدند، جست‌وجوی سعادت را رسالت جهان‌شمول و نخستین هدف تعلیم و تربیت انسان، اگر نگوئیم تنها هدف آن، می‌پنداشتند سرانجام برنامه‌های الهام گرفته و مورد حمایت آدلر با اتهاماتی مبنی بر تعصب و نخبه‌گرایی روبه‌رو شد. در

۱۹۸۶ م، هنگامی که دانشجویان و اساتید، اثری از هومر^۴، تورات عبری تا مارکس^۵ و داروین^۶ و فروید^۷ را به چالش کشیدند این اتهامات در گفتمان دانشگاه استنفورد به شدت افزایش یافتند. این گفتمان در ۱۹۸۹ م زمانی به اوج خود رسید که استنفورد «فرهنگ غربی» را با دوره‌ای چند فرهنگه با نام «فرهنگ، نهادها و ارزش‌ها» یا تربیت مدنی جایگزین کرد. اتهامات تبعیض جنسی و نژادی، آدلر را در آن زمان تهدید می‌کردند و تاکنون ادامه دارند؛ چراکه گاهی مخالفتی پرخاشگرانه با استفاده از آثار نویسندگان غیر غربی و غیر اروپایی و همچنین آثار نویسندگان زن و رنگین پوست و حمایتی تزلزل‌ناپذیر از قاعده‌ای داشت که به‌طور انحصاری شامل «مردان سفید پوست مرده»^۸ می‌شد. مدافعان چند فرهنگی در استنفورد^۹ و دیگر جاها از جمله سازمان‌های دانش‌آموزان سیاه پوست^{۱۰}، گروه‌های نهضت آزادی زنان و دیگر فرهنگیان^{۱۱} بیان داشتند که برنامه آموزشی آدلر با زندگی دانش‌آموزان معاصر هم‌خوانی ندارد. فقدان توازن^{۱۲} در برنامه آموزشی ثابت کرد که باید دیدگاه مدافع برابری در برنامه پایدیا وجود داشته باشد. آدلر به این ایده که آثار بزرگ، برخلاف کتاب‌های خوب، تنها به زمان و مکان مشخصی تعلق ندارند، بلکه برای تمام ادوار مناسب هستند و اینکه زمینه‌ای حیاتی را برای کلیه افراد فراهم می‌کنند (که فرهنگی معمول در مردم‌سالاری کاربردی است) پاسخ داد. با وجود منتقدان محتوای چند فرهنگی از یک‌سو و منتقدان هدف عوام‌گرا از سوی دیگر، برنامه آموزشی کتاب‌های بزرگ آدلر از دو طرف با مخالفت روبه‌رو شد. در دهه‌های ۱۹۸۰

4. Homer
5. Marx
6. Darwin
7. Freud
8. dead White males
9. Stanford
10. Black student organizations
11. Feminist groups and the culture
12. Balance

1. directed studies
2. structured liberal education
3. populist

خوشبین هستند. باین وجود بیش مرکزی آدلر هنوز زمینه بیشتر عقیده‌ای است که بانام «هسته» یا آموزش کلی در مدارس، دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها تعریف می‌شود.

با فهرستی از عناوین کتبی که آدلر معرفی کرده است، برخی از صاحب‌نظران موافقت نکرده‌اند، ولی برخی از آنها به آثار کلاسیک با ارزش فراگیر و ایده‌های ماندگاری اعتقاد دارند که به مشکلات انسان‌ها در کلیه ادوار و موقعیت‌ها مرتبط باشند. فرض ضمنی و اگر نگوئیم فرض صریح این است که برخی از ایده‌ها دوام می‌آورند و به‌صورتی فراگیر افراد و جوامع را تحت تأثیر قرار می‌دهند، و برخی از کتاب‌ها که آنها را «بزرگ» می‌نامیم، اگر بادقت و توجه مطالعه شوند، ارزش حمایت کردن را دارند.

کتابشناسی

Phillips, D.C. (2014). "Adler, Mortimer, and the Paideia Program". William Monroe. Encyclopedia of Educational Theory and Philosophy. London: Sage Publication.

Further Readings

- Adler, M. (1997) Aristotle For Everybody: Difficult Thought made easy. New York, NY: Touchstone.
- Adler, M. (1998) The Paideia Proposal: An Educational Manifesto. New York, NY: Touchstone.
- Adler, M. (2000) How to think about the great ideas: From the great books of Western civilization. Peru, IL: Open Court.
- Adler, M., & Van Doren, C. (1972) How to Read a Book. New York, NY: Touchstone.
- Bloom, A. (1987) The Closing of The American Mind. New York, NY: Simon & Schuster.
- Hirsch, E. D., Jr. (1988) Cultural literacy: What Every American Needs to Know. New York, NY: Vintage Books.
- Noddings, N. (2012) Philosophy of Education (3rd ed). Boulder, CO: Westview Press.

مطالعات بیشتر

جهت مطالعات بیشتر می‌توانید به سواد فرهنگی (Cultural literacy) و دانش/مهارت‌های محوری (core knowledge/skills) از جان دیویی (John Dewey)، ذات‌گرایی (Essentialism)، پایدارگرایی (perennialism) و دیگر ایسم‌ها، چندفرهنگی (multiculturalism)، پایداری (Paideia)، آموزش حرفه‌ای (vocational education) از نل نادینگز (Nel

و ۱۹۹۰ م هنگامی که منتقدان آدلر با ای. دی. هیرش در یک گروه قرار گرفتند که به ادامه جنگ‌های فرهنگی با کمک «فرهنگ ملی» دامن زد و آلن بلوم^۱ و ویلیام بنت^۲ - که آدلر هر دو را نخبه‌گرا می‌دانست، شهرت اهداف وحدت‌بخش و مردم‌سالار ساز آدلر لکه‌دار شد. به‌تازگی، نل نادینگز جایگزینی دقیق برای برنامه آدلر ایجاد کرده است که آن به خاطر والت ویتمن شاعر، برنامه آموزشی «ویتمن^۳» نامیده شد. نادینگز ادعا می‌کند که اصرار آدلر بر نظام آموزشی تک‌محور از کلیه تفاوت‌های حقیقی در علاقه و استعداد چشم‌پوشی می‌کند، بنابراین منجر به استهزا و بیگانه‌سازی دانشجویانی می‌شود که در برنامه‌های آموزشی مشابه پایداری شرکت نداشته‌اند. وی از برنامه‌ای جامع‌تر با قابلیت استفاده کمتر از نوشته‌ها و ادراک کارهای فکری دفاع می‌کند که شامل آشنیها و تعمیرکاران در کنار نویسندگان و سخنوران می‌شود.

به‌طور خلاصه، منتقدان آدلر با ماهیت غیر عملی و غیر حرفه‌ای برنامه وی، دشواری کاربرد آن برای بیشتر کودکان و برتری دادن به نویسندگان غربی، سفیدپوستان و مردان در منشور آثار بزرگ وی مخالفند. با در نظر گرفتن آخرین و بهترین این مخالفت‌ها، برنامه کتاب‌های بزرگ حالا به گونه‌ای اصلاح شده‌اند که «صداها ی جایگزین^۴» یعنی آثار نویسندگان زن، افراد رنگین پوست، و دیگر نویسندگان غیر غربی و غیر اروپایی را شامل شوند. به‌طور تقریبی در کلیه مؤسسات تحت تأثیر آدلر، ۵۴ مورد از کتاب‌های بزرگ و ۱۰۲ مورد از ایده‌های عالی وی بسط داده و اصلاح شده‌اند که در کتاب سیناپتیکون^۵ فهرست شده است و مدرسان راجع به فراگیر بودن و کفایت نگرش‌های خود کمتر

1. Allan Bloom
2. William Bennett
3. Whitman
4. alternative voices
5. Synopticon

دیدگاه آدلر، هر کسی به‌منزله انسان، می‌تواند به فلسفه بپردازد. به‌منزله انسان، همه ما توانایی فلسفه‌ورزی را داریم. همه ما از فلسفه در مسیر زندگی روزمره زندگی می‌کنیم. فلسفه چیست؟ چرا مهم است؟ اهمیت فلسفه می‌تواند در دو کلمه خلاصه شود: ایده‌های بزرگ. ایده‌های بزرگ، ایده‌هایی هستند که در بخش فلسفه به‌منزله وظیفه هر فرد به‌دست آمده و توسعه یافته‌اند. ایده‌های بزرگ ایده‌هایی هستند که در آنچه اغلب آثار بزرگ غربی نامیده می‌شوند، به ثبت و توسعه رسیده‌اند.

آنها مفاهیم مشترکی هستند که بخشی از واژگان هر فرد را تشکیل می‌دهند و یا مکالمات معمولی و ایده‌های اصلی و اساسی هستند که ما در سراسر زندگی خود به‌منزله کودکان، نوجوانان و بزرگسالان فکر می‌کنیم. ممکن است پرسش‌هایی برای ما مطرح شود؛ برای مثال، خوب بودن به چه معناست؟ ما چگونه تصمیم می‌گیریم که کار درست را انجام دهیم؟ عشق چیست؟ این سؤال پاسخ‌های متفاوتی دارد؛ سفر از طریق پاسخ‌های متناقض به افقی از قطعیت، فلسفه نامیده می‌شود. ایده‌های بزرگ شامل هنر، زیبایی، تغییر، مردم‌سالاری، احساس آزادی، خدا.

هرچندکه همه درکی اولیه از این ایده‌های بزرگ دارند، اما همه آنها را به خوبی او درک نمی‌کنند. در اثر چگونه به ایده‌های بزرگ فکر کنیم، آدلر خوانندگان را به درک این ایده‌های اساسی و کاربردهای عملی آنها برای زندگی روزمره رهنمون می‌سازد. او نه‌تنها اموری را روشن می‌کند که ایده‌های بزرگ دارند، بلکه به خوانندگان کمک می‌کند تا نقش و کاربرد و اهمیت این ایده‌ها را در زندگی ما درک کنند. این مقالات براساس مجموعه سخنرانی‌های تلویزیونی معروف آدلر بنا شده‌اند.

کتاب دیگر آدلر چه چیزی انسان را انسان ساخت؟ (What man has made of man) است. در این کتاب بررسی تأثیرات افلاطون‌گرایی و اثبات‌گرایی بر روان‌شناسی بررسی شده است و با مقدمه فرانز الکساندر (Franz Alexander) به چاپ رسیده است.

نویسنده: ویلیام مونوروک

مترجم: سمیرا حیدری

پی‌نوشت:

چگونه کتابی را بخوانیم نام یکی از آثار آدلر است که در ۱۹۴۰ م چاپ شد و به‌منزله یکی از آثار نادر و کلاسیک زنده مطرح شد. این کتاب بهترین و موفق‌ترین راهنما برای درک مطلب در خواندن برای هر خواننده کتاب است. با مطالعه این کتاب، خواننده درمی‌یابد که سطوح گوناگون خواندن، از خواندن مبتدی به بعد کدامند و چگونه به دست می‌آید، خواندن سطحی و دقیق، سریع خواندن و یادداشت‌برداری از کتاب و دقت در خواندن و دریافت پیام نویسنده و نقد آن چگونه رخ می‌دهد. همچنین در این کتاب فنون گوناگون خواندن برای خواندن کتاب‌های عملی، ادبیات خلاقانه، نمایشنامه‌ها، شعر، تاریخ، علوم، ریاضیات، فلسفه و علوم اجتماعی عرضه می‌شود. بالاخره آدلر فهرستی از منابع عرضه می‌کند و آزمون‌هایی را برای آنکه خواننده بتواند پیشرفت خود را در زمینه مهارت‌های خواندن و درک مطلب و سرعت در خواندن بسنجد.

اثر دیگری از آدلر تمایزات انسان از دیگر موجودات نام دارد. در این اثر کلاسیک، آدلر بررسی می‌کند که چطور انسان از پدیده‌های دیگر در جهان متمایز است. او هم دیدگاه فلسفی و هم نظریات علمی را در باره ویژگی‌های زیست‌شناختی و رفتاری انسان عرضه کرده است. پیشرفت سریع در علوم و فناوری، و تأثیر آن برانسان و نظام ارزشی او از سوی آدلر صورت‌بندی شده است و همچنین او به بررسی تأثیر صنعتی شدن و هجوم فرهنگ‌ها و نظام‌های ارزشی می‌ژردازد که دستاورد توسعه ارتباطات بین گروه‌های مردمی که در قیل از هم جدا بودند است. در بین مسائل دیگر این تحقیق دستاوردهای علمی را در حیطه زیست‌شناسی و فیزیک عرضه می‌کند که پرسش‌های بنیادین را در زمینه ماهیت اساسی انسان مطرح کرده است. به‌ویژه کشفیاتی در زمینه زیست‌شناسی که به تمام موجودات زنده بستگی دارد. با قرار گرفتن در موضعی برتر، چالش انسانی را برای استقرار در وضعیتی یگانه در جهان طبیعت و تعیین ارزش آن در جهانی در نظر می‌گیرد که در آن آفریده شده است. در نهایت این اثر آدلر رویکردی را توسعه داد که منجر به جدایی پرسش‌های علمی و فلسفی می‌شد و به‌منزله چارچوبی فکری روی ملاحظات کشفیات علمی جدید و متعاقب آن بر فردیت انسان قرار می‌گرفت.

چگونه به ایده‌های بزرگ فکر کنیم، یکی دیگر از آثار آدلر است. از